

HTTP VA FTP PROTOKOLLARIDA ISHLASH UNUMDORLIGINI TAHLILI

**Mamayeva Oydinoy Ismoiljon qizi,
Abduqodirov Abdulhay Abdulaziz o‘g‘li**

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi TATU Farg‘ona filiali talabalari.

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada HTTP (HyperText Transfer Protocol) va FTP (File Transfer Protocol) protokollari o‘rtasidagi muhim farqlarni tahlil qilingan, shu bilan bir qatorda HTTP va FTP — bu ikki o‘zaro aloqador protokollar, ulardan biri ma‘lum bir veb sahifasidan ma‘lumotlarni yuklab olish, boshqa esa fayllarni ko‘chirish usullari samaradorligi ko‘rib chiqilgan.*

***Kalit so‘zlar:** URL, HTTP, FTP, index, HTML, web sayt.*

URL (Uniform resource locator) – so‘ralayotgan hujjatning aniq adresini ko‘rsatish imkoniyatini berish. URL yozilishida quyidagilar ishtirok etadi: Protocol, internet manzil, yo‘l, fayl nomi, kengaytma.

Shunday qilib URL bu – so‘ralayotgan xujjatning aniq adresini ko‘rsatish imkoniyatini berish uchun www.uzmail.uz kabi adreslar turlari kombinatsiyasi va yana ko‘shimcha elementlarga ega. URL day foydalanib, web-brauzerlar yordamida ixtiyoriy xujjat va xizmatlarga dostup olish mumkin. URL quyidagi tartibda yoziladi: Protokol://internet_adres/yo‘l fayl_nomi.kengaytma yoki Protokol://internet_adres URL ga misol:

<http://www.microsoft.com/windows/index.html>

Bu erda:http:// – protokol;

www.microsoft.com – internet_adres(Microsoft kompaniyasinnig web- serverinnig nomi)

/windows/ – yo‘l

index – fayl_nomi

html – kengaytma

URL da qo‘llaniladigan protokollar ro‘yxati:

Protokol nomi	Protokol nimaga dostup berishi mumkinligi
http://	HTTP (vab) serverlariga
https://	Shifrlangan ba’zi bir HTTP (web) serverlarga
file://	Foydalanuvchi qattiq diskidagi fayllarga
ftp://	FTP server fayllariga
gopher://	Gopher menyu va fayllariga
news://	Usenet yangiliklar serverlari gruppasiga
news:	Aniq Usenet yangiliklar gruppasiga
mailto:	Aniq elektron pochta adresiga
telnet:	Telnet (udalen) serveriga

HTTP (HyperText Transfer Protocole) – Gipetmatnlarni jo‘natish protokoli – web-brauzer va web-server muloqotining asosini tashkil etadi. HTTP Internetda foydalaniladigan yagona protokol emas.

TCP (Transmission Control Protocol) – Ma’lumotlarni uzatishni boshqarish protokoli; IP (Internet Protocol) – Internet protokoli - Har bir kompyuterga qo‘yiluvchi manzil; FTP (File Transfer Protocol) – Fayllar uzatish protokoli; SMTP (Simple Mail Transfer Protocol) – elektron pochta uzatish protokoli; POP (Post Office Protocol) – pochta bo‘limi protokoli; HTTPS (HyperText Transfer Protocol Secure) – shifrlangan gipermatnlarni uzatish protokoli; IMAP (Internet Message Access Protocol) – Internet xabarlaridan foydalanish protokoli kabi protokollar mavjud.

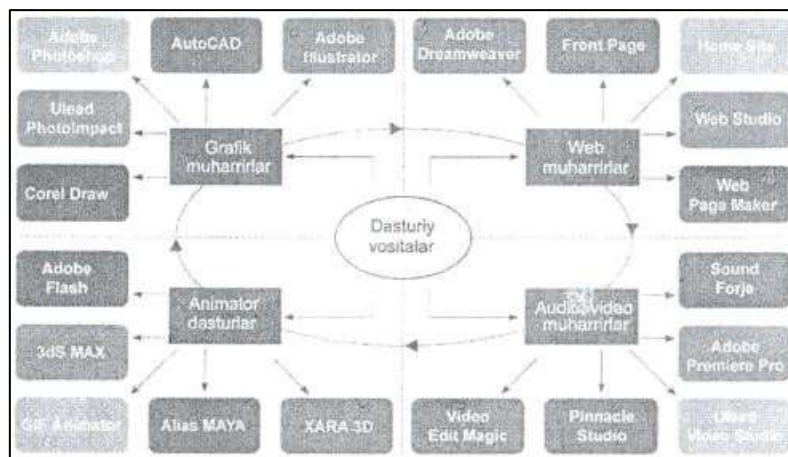
Gipetmatnlarni jo‘natish protokolida web-brauzer HTTP maxsus komandasi orqali server bilan bog‘lanish uchun so‘rov jo‘natadi. Agar so‘rov qoniqtirilsa, brauzer server bilan bog‘lanadi.

Qabul qiluvchi tomon nima qilishni o‘zi xal qiladi yoki ekranda faylni ko‘rsatadi, yoki uni diskda saqlab qo‘yadi.

Gipermatnlarni belgilash tili (HTML – HyperText Markup Language) web-brauzerlar ekraniga ma'lumotlarni standart kodlar orqali chop etish imkoniyatini beradi.

Bugungi kunning talablaridan kelib chiqib to'laqonli web -saytlar yaratishda bir qancha turdagi dasturiy vositalardan foydalaniladi. Chunki to'laqonli web-saytni shakllantirish uchun uning turli formatdagi informatsion obyektlariga turli muharrirlar yordamida ishlov beriladi. Masalan, saytga tegishli turli formatdagi tasvirlar (rasmlar) grafik muharrirlar yordamida yaratiladi va ularga ishlov beriladi.

Shu kabi to'laqonli web-saytlar yaratishga xizmat qiluvchi dasturiy vositalarni to'rtta katta guruhga ajratish mumkin (1-rasm).

1-rasm. Web-saytlar yaratishda qo'llaniladigan dasturiy vositalar guruhlarini.

Unga ko'ra: Grafik muharrirlar; Web muharrirlar; Animator dasturlar; Audio-video muharrirlar. Grafik muharrirlar: Adobe Photoshop, Corel Draw, Adobe Illustrator, AutoCad, Ulead Photoimpact. Web muharrirlar: FrontPage, Macromedia Dreamweaver, HomeSite, WebStudio, Web Page Maker. Animator dasturlar: Adobe Flash, 3DS Max, GIF Animator, XARA 3D, Alias MAYA. Audio-video muharrirlar: Ulead VideoStudio, Pinnacle Studio, Video EditMagic, Sound Forge, Adobe Premiere Pro. Bundan tashqari web-muharrirlarning ham turlari juda ko'p. Ular o'zining imkoniyati, tezkorligi, interfeysi va boshqa xususiyatlari bilan farqlanadi. Bular: Блокнот (NotePad), AkelPad, Sothing DHTML Menu, PHP Designer, HTML Reader, HomeSite, Dreamwearver CS4.

DHTML tili HTML va JavaScriptlardan farqli ravishda bir qancha qo‘shimcha internet texnologiyalariga ega. Dinamik HTML – Netscape va Microsoft tomonidan o‘ylab topilgan tijorat termini bo‘lib, unda Web -brauzerlarning dinamik imkoniyatini kengaytirish maqsadida kiritilgan. Bu texnologiyalar HTML yordamida Web -sahifa yaratishdagi mavjud imkoniyatning cheklanganligi va ana shu cheklovdan o‘tib ketish uchun yaratilgan yoki qo‘shilgan hisoblanadi. Chunki bizga ma’lumki HTMLning faqatgina o‘zidan foydalanib, bugungi kunda mukammal Web -sahifalar yaratib bo‘lmaydi. Boshqacha aytganda, mavjud Internetda matnli ma’lumotlar va grafik ma’lumotlarga mo‘ljallangan juda yaxshi texnologiyalar mavjud edi. Ammo multimedia imkoniyatlariga ko‘nikib qolgan odamlar esa bunga ko‘nika olmadi. Shu sababli Internet imkoniyatlarini kengaytirish kerak edi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xonto‘rayev, S. (2023). Oliy ta’lim muassasalarida Web resurslarda mavjud dasturiy, texnik va uslubiy muammolarni bartaraf etish. Scientific-technical journal (STJ FerPI, ФарПИИ ИТЖ, ИТЖ ФерПИ, 2023, Т. 27. спец. выпуск № 2).
2. Nabijonov, R., & Ergasheva, A. (2023). Media portallar yaratishda vue.js operatorlari tahlili. *Engineering Problems and Innovations*. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/epai/article/view/52>
3. Порубай О. В., Хасанова М. У. К. Обзор процесса принятия решений в условиях риска и неопределенности //Universum: технические науки. – 2022. – №. 7-1 (100). – С. 17-19.
4. Азимов, Р. К., Шипулин, Ш. Ю., Холматов, У. С., Абдуллаев, Т. А., & Исмоилов, Х. А. (2016). Морфологический метод структурного проектирования оптоэлектронных преобразователей на основе полых и волоконных световодов (ОЭГТВС). In *Современные материалы, техника и технологии в машиностроении*. III Международная научно-практическая конференция (pp. 15-19).

5. Nabijonov , R., Ergasheva , A., Ibrohimova , N., & Azamov , S. (2023). Masofaviy ta'limda internet tizimlari afzalliklari va ulardan xavfsiz foydalanish usullari. *Research and Implementation*, 1(4), 31–38. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/rai/article/view/881>
6. Шипулин, Ю. Г., Рустамов, Э., Абдуллаев, Т. М., & Мейлиев, С. Н. (2019). Интеллектуальный оптоэлектронный датчик температуры с волоконно-оптическими элементами. In Проблемы получения, обработки и передачи измерительной информации (pp. 248-253).
7. Шипулин, Ю. Г., & Абдуллаев, Т. М. (2020). Состояние и развитие интеллектуальных оптоэлектронных преобразователей перемещений на основе волоконных и полых световодов. *Universum: технические науки*, (5-1 (74)), 5-9.
8. Шипулин, Ю.Г. , & Мейлиев, С.Н. (2022). Состояние и развитие оптоэлектронных дискретных преобразователей перемещений на основе волоконных и полых световодов. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (Special Issue 4-2), 1201-1208.
9. Nabijonov, R., & Ergasheva, A. (2023). Masofaviy o'qitish tizimlarini ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni. *Engineering Problems and Innovations*. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/epai/article/view/44>
10. Nabijonov Ravshanbek Muxammadjon o'g'li. (2022). Media portal yaratishning asosiy afzallik va kamchiliklari . *World Scientific Research Journal*, 10(2), 125–131. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2379>
11. Nabijonov , R., & Ibrohimova , N. (2023). Flutter frameworkidan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklari. *Engineering Problems and Innovations*. извлечено от <https://fer-teach.uz/index.php/epai/article/view/883>